

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**İKİNCİ BÖLÜM
KARAR****BAYRAM AKIN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2015/19278
Karar Tarihi : 7/3/2019

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Rıdvan GÜLEÇ
Recai AKYEL
Yıldız SEFERİNOĞLU
Raportör Yrd. : Derya ATAKUL
Başvurucu : Bayram AKIN
Vekili : Av. Abdulkerim YENİL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, avukat olan başvurusunun duruşma esnasında Cumhuriyet savcısına sarf ettiği sözlerden dolayı hapis cezası ile cezalandırılması ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Avukat olan başvuru, olayların meydana geldiği tarihte Aksaray Ağır Ceza Mahkemesinde canavarca hisle adam öldürme suçunu işledikleri iddiasıyla yargılanan iki sanıktan birinin müdafiidir. Üzerine benzin dökerek yakmak suretiyle sanıkların kişiyi öldürdükleri iddia edilmektedir. Söz konusu olayın ardından sanıklardan biri gözaltına alınıp tutuklanırken başvuruçunun müdafii olduğu sanık bir gün süreyle gözaltında tutulmuş, Aksaray Cumhuriyet Başsavcılığınca ifadesi alındıktan sonra serbest bırakılmıştır. Başuruçunun müdafii olduğu sanık, Savcılıkta alınan ifadesinde kişiyi diğer sanığın yakarak öldürdüğünü net bir şekilde gördüğünü iddia etmiş ve olayın nasıl gerçekleştiğini anlatmıştır.

10. Aksaray Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılamanın 6/8/2013 tarihli ikinci duruşmasında başvuruçunun, sanık müdafii olarak duruşmaya katılmıştır. Sanıkların ve müdafilerinin dinlendiği duruşmada ilk söz, tutuklu sanık ve müdafiiine verilmiştir. Tutuklu sanık müdafii müvekkilinin suçsuz olduğunu, suçun başvuruçunun müdafiliğini yaptığı sanık tarafından işlendiğini ileri sürmüştür. Bunun üzerine söz alan başvuruçunun, tutuklu olarak yargılanan sanığın gözaltında adli kolluğun ve doktorların da bulunduğu ortamda açıkça "*Ben niye katil oldum?*" diye bağırarak suçu kabullendiğini, müvekkilinin de cinayet ile ilgili gördüklerini anlatarak olayı aydınlattığını, dolayısıyla bu davada tanık olarak dinlenilmesi gereken sanık olarak yargılandığını iddia etmiş ve iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet savcısına yönelik olarak "*...Müvekkilimin bu davada diğer sanıkla birlikte aynı sevk maddeleri ile cezalandırılmasının istenilmesi davayı açan savcının olayı kavrayamaması ve işgüzarlığındandır...*" sözlerini kullanmıştır. Başuruçunun yaptığı savunmanın ardından duruşmada iddia makamını temsil eden savcı söz alarak sanıklar hakkında iddianame düzenleyen Cumhuriyet savcısıyla ilgili olarak "*İşgüzarlık yapmıştır.*" şeklindeki beyanı nedeniyle duruşma tutanağından bir suretin gereğinin yapılması amacıyla Aksaray Baro Başkanlığına ve Aksaray Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

11. Duruşma tutanağında, iddia makamını temsil eden savcı tarafından şu ifadeler tutanağa geçirilmiştir:

"Sanık E. K. müdafii Av. Bayram Akın'ın taleplerimizi yazdırdığımız esnada söylediği sözlerin tutanağa geçirilmesine, yine bu esnada tarafımıza hitaben 'bunun söylediklerini yazıyorsunuz da benim söylediklerimi neden yazmıyorsunuz' şeklinde ve ayrıca 'asacaksınız asmayı düşünmüyor musunuz?' şeklinde müdahalede bulunduğu, mahkeme başkanınca birden fazla kez uyarılmasına rağmen konuşmaya devam ettiği, bu nedenle duruşma düzenini bozması nedeniyle CMK'nın 203. maddesi uyarınca duruşma salonundan çıkarılması kamu adına talep ve mütalaa olunur dedi."

12. Aksaray Ağır Ceza Mahkemesi 6/8/2013 tarihli kararı ile duruşma tutanağının birer örneğini gereğinin takdir ve ifası için Aksaray Baro Başkanlığı ile Aksaray Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

13. Aksaray Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuruçunun hakkında kamu görevlisine hakaret suçundan kamu davası açılmıştır. Yargılama esnasında yaptığı savunmada başvuruçunun; sanık müdafiliğini yaptığı duruşmada iddia makamını temsil eden savcının mütalaaasını yazdırırken, müdafiliğini yaptığı sanık hakkındaki iddianameyi hazırlayan savcı için kendisinin (başuruçunun) kullandığı "*işgüzar*" kelimesi nedeniyle yargılanması için Baroya ve Savcılığa suç duyurusunda bulunulmasını talep ettiğini ifade etmiştir. Başuruçunun; bu durumun ağırlığına gittiğini, "*işgüzar*" kelimesini iddianamenin üstünkörü çalışılarak hazırlanmış olduğunu belirtmek amacıyla kullandığını, bunun üzerine

bir açıklama yapma talebiyle ayağa kalktığını, iddia makamının parmağını sallayarak kendisine "*Daha fazla konuşma.*" dediğini, kendisinin de bu söz üzerine "*Asar mısınız keser misiniz?*" dediğini ileri sürmüştür. Başvurucu, savcının mütalaası üzerine söz almak istediğini ısrarla belirtmesine rağmen Ağır Ceza Mahkemesi Heyetince kendisine söz verilmediğini ve akabinde hakkında hakaret suçundan soruşturma açılmasına dair karar verildiğini ifade etmiştir.

14. Aksaray Ağır Ceza Mahkemesince yapılan yargılama sonunda 24/6/2015 tarihinde başvurusunun kamu görevlisine hakaret suçundan iki kez 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde başvurusunun iddianameyi düzenleyen Cumhuriyet savcısına yönelik "*...müvekkilimin bu davada diğer sanıkla birlikte aynı sevk maddeleri ile cezalandırılmasının istenilmesi davayı açan savcının olayı kavrayamaması veya işgüzarlığındandır...*" ile aynı duruşmada iddia makamını temsil eden Cumhuriyet savcısına hitaben "*Asmayı da düşünüyor musunuz?*" ve anılan savcıcıyı kastederek Mahkeme Heyetine hitaben "*Beni çoluk çocukla uğraştırmayın.*" şeklindeki sözleri sabit görülerek bu sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesinin mümkün olmadığı, ölçülülük şartının oluşmaması sebebiyle iddia ve savunma dokunulmazlığı kapsamında da değerlendirilmeyeceği, başvurusunun eylemleriyle ifade özgürlüğü ile iddia ve savunma dokunulmazlığı sınırlarını aştığı belirtilmiştir.

15. Başvurusunun anılan karara yaptığı itiraz, Niğde Ağır Ceza Mahkemesince 12/10/2015 tarihinde reddedilmiştir.

16. Ret kararı başvurusuna 5/11/2015 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 3/12/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Diğer taraftan Aksaray Ağır Ceza Mahkemesince 29/6/2016 tarihinde başvurusunun müdafiliğini yaptığı sanığın cezalandırılmasına yeterli her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraatine karar verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk kurallarının yer aldığı kararlar için *Keleş Öztürk* (B. No: 2014/15001, 27/12/2017, §§ 20-30) ve *Bekir Coşkun* ([GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 18, 19) kararlarına bakılabilir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 7/3/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurusunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, sanık müdafiliğini yaptığı bir duruşma esnasında hem iddianameyi düzenleyen hem de yargılamada iddia makamını temsil eden Cumhuriyet savcısı hakkındaki beyanları nedeniyle mahkûmiyetine karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu, iddianameyi düzenleyen savcının olayı kavrayamaması nedeniyle müvekkilinin tanık olarak dinlenmesi

gereken davada sanık olarak yargıldığını, nitekim müvekkilinin yapılan yargılama sonunda beraat ettiğini, her iki savcıya yönelik sözlerin eleştirel nitelikte olduğunu ve savunma dokunulmazlığı kapsamında kaldığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; Yargıtay, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) ifade özgürlüğü bağlamında avukatların konumlarına ve savunma dokunulmazlığına yönelik bir dizi kararı zikredilmiş, başvuruçunun ifade özgürlüğüyle müştekinin şeref ve itibar hakkı ile yargı makamlarının saygınlığının korunması arasında -demokratik bir toplumun gerekleri dikkate alınarak- adil bir dengenin kurulması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde esas alınacak "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğine de kapsar..."

Bu hürriyetlerin kullanılması, ...başkalarının şöhret veya haklarının, ...veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabilir..."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

24. Başvuruçunun Cumhuriyet savcılarına yönelik sözleri nedeniyle iki kez 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvuruçunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapılmıştır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

27. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

28. Başvurucunun hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmasına ilişkin kararın *başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına ve yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesine* yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

(i) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

29. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve gerçekleştirme konusunda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörülle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun*, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(ii) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

30. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine *uygun* kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvuru araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde "*demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama*" ve "*ölçülülük ilkesine aykırı olmama*" biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; AYM, E.2018/69, K.2018/47, 31/5/2018, § 15; AYM, E.2017/130, K.2017/165, 29/11/2017, § 18).

31. İfade özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacıyla yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51).

32. Anayasa Mahkemesinin bir görevi de bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığını denetlemektir. Meşru amaçların bir olayda varlığının hakkı ortadan kaldırmadığı vurgulanmalıdır. Önemli olan bu meşru amaçla hak arasında olayın şartları içinde bir denge kurmaktır (*Bekir Coşkun*, §§ 44, 47, 48; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66).

33. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvuru sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir. Kamu gücünü kullanan organların düşüncelerin açıklanmasına ve yayılmasına müdahale ederken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Bekir Coşkun*, § 57; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50; *Hakan Yiğit*, §§ 59, 68).

34. Buna göre ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez.

(iii) Avukatların Rolü ve Mesleklerini İcra Ederken İfade Özgürlükleri

35. 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun genel gerekçesinde avukatlık mesleğinin nitelikleri ve önemi, bir kamu hizmeti olduğu, avukatın yargılama süreci içinde adaletin bulunup ortaya çıkarılmasında görev aldığı, kamu yararını koruduğu belirtilmiştir. Kanun'un 1. ve 2. maddelerinde avukatlığın kamusal yönü ağır basan bir meslek olduğu vurgulanmıştır. Bilgi ve deneyimlerini öncelikle adalet hizmetine vererek adalete ve hakkaniyete uygun çözümler için hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasında yargı organlarıyla yetkili kurul ve kurumlara yardımcı görev bilen avukatın hukuk devletinin yargı düzeni içindeki yeri özellikle taşımaktadır (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009).

36. Avukatların savunma görevini üstlenmeleri ve adaletin gerçekleşmesine katkıları mesleğin özelliği sayılmakta ve kimi kısıtlamalara bağlı tutulmalarının haklı nedenlerini oluşturmaktadır. Avukatlık mesleğini seçenlerin avukatlık adına uygun biçimde görevlerinin gereklerini özenle yerine getirmeleri, avukatlık unvanından ayrı düşünülmemeyecek saygı ve

güveni koruyup güçlendirmenin başta gelen koşullarından biridir (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009). Bu kapsamda avukatlar, belli sınırları aşmamak koşuluyla yargının işleyişine ilişkin eleştiride bulunma hakkına sahiptir. Bu sınırlar yargı sisteminin düzgün işlemesi için görev yapan kamu görevlileri olan hâkim ve savcılarla Yüksek Mahkeme üyeleri de dâhil diğer kamu görevlilerini korumak için gereklidir.

37. Avukatlar tarafından söylenen sözlerin ya da yazılı olarak yapılan beyanların bu söz ya da beyanların yapıldığı bağlam içinde değerlendirilmesi gerekir. Bu çerçevede avukatlar tarafından söylenen sözlerin yapılan konuşmanın tamamı dikkate alınarak ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerekir (*Keleş Öztürk*, § 51).

38. Bazı durumlarda avukatların ifade açıklamaları ile adil yargılanma hakkı arasında yakın bir ilişki ortaya çıkabilir. Bu nedenle somut başvurudaki gibi bir ceza davasındaki müdafinin ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda demokratik bir toplumda bu tür bir açıklamaya yapılacak müdahalelerin çok istisnai durumlarda gerekli olduğu kabul edilebilir (AYM, E.2007/16, K.2009/147, 15/10/2009).

(iv) Yargı Erkinin Otoritesinin Korunması

39. Adalet sisteminin düzgün işlemesi için görev yapan kamu görevlileri olan hâkim ve savcılarla Yüksek Mahkeme üyeleri de diğer kamu görevlileri gibi kamunun güvenine sahip olmalıdır. Bu sebeple adalet sisteminde görev alan hâkimler ve savcılarla birlikte diğer yargı çalışanlarını asılsız suçlamalardan korumak devletin görevlerindedir. Demokratik bir toplumda bireylere, yargı sistemi ile ona dâhil olan kamu görevlilerini eleştirme ve onlar hakkında yorum yapma hakkı tanınmış olmakla birlikte bu eleştirilerin kişilerin şeref ve itibarlarının korunmasını isteme haklarını ihlal eder boyuta ulaşmaması gerekir. Buna karşın kamu adına soruşturmaları yürüten Cumhuriyet savcılarının her türlü eleştirinin dışında olduğu da iddia edilemez (*İlhan Cihaner* (3), B. No: 2013/5298, 20/5/2015, §§ 26, 27).

40. Anayasa Mahkemesi *Keleş Öztürk* kararında sözlerin muhatabı olan yargı görevlisinin hâkim veya savcı olup olmasının da değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Mahkeme, kamu adına soruşturma yürüten ve kovuşturma aşamasında iddia makamını temsil eden Cumhuriyet savcısının konumunun kovuşturmayı yürüten ve yargılama sonucunda hükmü veren hâkimden farklı olduğunu bildirmiştir. Mahkeme; özellikle iddianamenin kabulüyle başlayan kovuşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının *davanın tarafı olmasının* daha belirgin bir hâle geldiğini, bu kapsamda yargılamanın tarafı olan Cumhuriyet savcılarının eleştiriler karşısında hâkimlere nazaran daha hoşgörülü olmaları gerektiğini belirtmiştir (*Keleş Öztürk*, § 53).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruya ilişkin kararını, olayın bütün şartlarını gözетerek ve başvuru konusu sözlerin söylendiği bağlamı dikkate alarak verecek; bu çerçevede ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin izlenen meşru amaçlarla orantılı olup olmadığını, derece mahkemelerinin gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını belirleyecektir.

42. Başvuru konusu olayda avukat olan başvurucu, duruşma esnasında hem iddianameyi düzenleyen hem de duruşmada iddia makamını temsil eden Cumhuriyet savcısına yönelik bazı sözleri nedeniyle hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır. Başvurucunun bu sözleri söylemediğine dair bir iddiası bulunmamaktadır. Dolayısıyla mevcut başvuruda Anayasa Mahkemesi, derece mahkemelerinin olayın sübutuna ilişkin kabulünü değerlendirmek gereği duymamaktadır.

43. Başvuru konusu olayda başvurucu tarafından söylenen sözler sadece duruşma esnasında sarf edilmiştir. Bahsi geçen duruşmaya ilişkin davanın kamuoyunda bilinen bir dava olduğu da ileri sürülmemiştir. Dolayısıyla Cumhuriyet savcısına asılsız suçlamalara karşı sağlanan korumanın kamusal menfaatlere yönelik açık tartışmaya ilişkin menfaatlerle dengelenmesi gerekmez.

44. Başvurucu, olayların meydana geldiği tarihte bir insanı canavarca hisle öldürmek suçundan yargılanan bir sanığın müdafiliğini yapmaktadır. Canavarca hisle öldürmek suçu kasten öldürme suçunun nitelikli hâli olarak düzenlenmiştir. Kişinin acıma hissi olmaksızın vahşi yöntemlerle gerçekleştirilen öldürme, canavarca hisle öldürme olarak kabul edilmiştir. Ceza hukukunun koruması altına alınan asli hukuksal değerlerden olan hayat hakkına yönelik müdahalenin canavarca bir hisle işlendiğine karar verilmesi hâlinde sanığa ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası öngörülmüştür. Bu suçun diğer suçlara nazaran en ağır cezayı gerektiren suç olarak düzenlenmesi öldürme fiilinin toplum bilinci ve ahlakının geniş tepkisini çeken, amacı itibarıyla tehlikeli ve vahşi, kötülük eğilimini sergileyen, psikolojik bir güdüyü ifade eden bir kavram olarak algılanması nedenyledir. Dolayısıyla bir kişi hakkında canavarca his ile insan öldürdüğünün iddia edilmesinin bireysel ve toplumsal ölçekte ağır sonuçları olacağı kabul edilmelidir.

45. Somut olayda bir insanı canavarca hisle öldürmek suçundan iki kişi hakkında ceza davası açılmıştır. Başvurucu, müdafii olduğu sanığın olayın tanığı olduğunu ancak Cumhuriyet savcısının elinde yeterli delil olmaksızın, tutuklu olarak yargılanan asıl fail ile birlikte müvekkiline de dava açtığını düşünmektedir. Başvurucunun müvekkilinin cinayet ile ilgili gördüklerini anlatarak olayı aydınlattığını, tutuklu sanığın gözaltında adli kolluğun ve doktorların da bulunduğu ortamda suçu açıkça kabullendiğini ortaya koyacak beyanlarda bulunduğunu da ileri sürerek müvekkili hakkında haksız yere dava açıldığını kanıtlamaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Öte yandan hakkındaki ağır iddiaya rağmen başvurucunun müvekkili bir gün süreyle gözaltında tutulmuş, ifadesinin alınmasının ardından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır. Bundan soruşturma makamlarının başvurucunun müvekkili hakkında kuvvetli şüphe sebeplerinin bulunmadığı kanaatinde oldukları sonucu çıkarılabilir. Nitekim başvurucu da savunmasını müvekkiline dava açmak için hiçbir sebep bulunmadığı, müvekkilinin aslında tanık olması gerektiği tezi üzerine oturtmaya çalışmış ve müvekkil daha sonra beraat etmiştir.

46. Başvurucu, savunma esnasında iddianameyi düzenleyen savcıyı eleştirmiş ve yeterli delil olmaksızın çok ciddi bir ithamda bulunulmasını tenkit etmiş; savcıyı işgüzar olmakla itham etmiştir.

47. Başvurucunun oldukça haksız olduğunu düşündüğü iddianameye yönelik eleştirel sözleri üzerine duruşmada iddia makamını temsil eden Cumhuriyet savcısı söz almış ve anılan beyanı nedeniyle başvurucu hakkında işlem yapılması için Baro Başkanlığına ve Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunulmasını talep etmiştir. Bir avukatın savunmasını yaptığı esnada onun hakkında suç duyurusunda bulunulmasının savunma hakkını önemli

ölçüde etkileyeceği muhakkaktır. Nitekim başvuru, savcının bu müdahalesine karşılık vermiş ve yargılamanın iki süjesi arasında duruşma sırasında sözlü bir karşılaşma meydana gelmiştir. Başvurucu, kendisini kast ederek "*Asmayı da düşünüyor musunuz?*" diyerek suç duyurusunun haksızlığına dikkat çekmiştir. Başvurucu ile duruşma savcısı arasında devam eden tartışma sırasında başvuru, Mahkeme Heyetine hitaben "*Beni çoluk çocukla uğraştırmayın.*" diyerek tepkisini ortaya koymuştur. Başvurucu, bu sözleri duruşma sırasında ortamın gergin olduğu bir anda ve Cumhuriyet savcısı ile girdiği polemik sonucunda söylemiştir.

48. Başvurucunun iddianameyi hazırlayan savcıya yönelik eleştirisinin oldukça sert olduğu, avukatlık mesleğinin etik kurallarına ve saygınlığına zarar verdiği kabul edilse bile bu sözler savcının dava açarken uyguladığı yöntemle ilişkindir. Savcının ne özel hayatının ne mesleki veya diğer niteliklerinin hedef alındığı söylenebilir. Başvurucunun duruşma savcısına yönelik sözleri ise savcı ile aralarında yaşanan ve bir ölçüde savcının neden olduğu polemğin bir sonucudur. Savunma avukatına ancak çok istisnai hâllerde müdahale edilebilir ve başvuru savcısına açıkça müdahale eden, onunla duruşma sırasında sözlü tartışmaya giren savcının kendisine yöneltilen sözleri daha fazla hoşgörü ile karşılaması beklenir.

49. İlk derece mahkemesi savcılara yönelttiği ifadelerden dolayı başvuru savcısının iki kez 11 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Ancak ilk derece mahkemesi savunma görevini yerine getiren avukat hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmetmesinin acil bir ihtiyaçtan kaynaklandığını ortaya koyamamıştır. Bundan başka hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olmasının ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin ağırlığını hafifletmediği vurgulanmalıdır. Başvurucu beş yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alınmıştır ve bir avukat olan başvuru savcısının bu süre içinde cezasının infaz edilmesi riski her zaman vardır. Yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğratici bir etkisi vardır ve sonunda kişi denetim süresini yeni bir mahkûmiyet almadan geçirse bile bu etki, ileride düşünce açıklamaları veya müvekkillerinin çıkarlarını hararetle savunma görevi üzerinde caydırıcı etki oluşturabilir (*Keleş Öztürk*, § 60).

50. Sonuç olarak olaylara bir bütün olarak yaklaşan Anayasa Mahkemesi başvuru savcısının ifadelerinin kamuoyu önünde değil sadece duruşma salonunda söylenmiş olduğunu da gözetmiş ve başvuru hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi suretiyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı kanaatine varmıştır.

51. Açıklanan gerekçelerle başvuru savcısının Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

52. Başvurucu; sanık müdafiliğini yaptığı bir davada duruşma esnasında Cumhuriyet savcılarını hakkında kullandığı ifadeler nedeniyle cezalandırılmasının savunma dokunulmazlığı hakkını, itiraz merci tarafından ilk derece mahkemesince verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin kararın esastan incelenmemesinin de adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Mevcut koşullarda, başvuru savcısının sonucuna da değerlendirildiğinde başvuru savcısının bu şikâyetleri hakkında bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

53. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvuru hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

54. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 57-60) kararında, Anayasa Mahkemesince bir temel hakkın ihlal edildiği sonucuna varıldığında ihlalin ve sonuçlarının nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmesi hususunda genel ilkelere yer verilmiştir.

55. Başvurucu, ihlalin tespiti ile birlikte 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Anayasa Mahkemesi, başvuru hakkının duruşma esnasında Cumhuriyet savcısına sarf ettiği sözlerden dolayı hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun düşmediği ve bu nedenle başvuru hakkının ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

57. Bu durumda ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Aksaray Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

58. Diğer taraftan somut olay bağlamında yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi ihlale yol açan yargılama sürecine muhatap olan başvuru hakkının bu süreçte uğradığı bütün zararları gidermemektedir. Üstelik ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmekle birlikte başvuru hakkının muhatap olduğu yargılama süreci devam etmektedir. Dolayısıyla *eski hâle getirme* kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ifade özgürlüğünün ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle ve yeniden yargılama suretiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 9.150 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın **KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA**,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün **İHLAL EDİLDİĞİNE**,

C. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Aksaray Ağır Ceza Mahkemesine (E.2014/206, K.2015/368) **GÖNDERİLMESİNE**,

D. Başvurucaya net 9.150 TL manevi tazminat **ÖDENMESİNE**, tazminata ilişkin diğer taleplerin **REDDİNE**,

E. 226,90 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.701,90 TL yargılama giderinin **BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE**,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal **FAİZ UYGULANMASINA**,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına **GÖNDERİLMESİNE** 7/3/2019 tarihinde **OYBİRLİĞİYLE** karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU